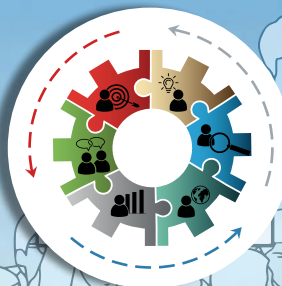

Izveštaj
o stanju radnih
prava
u Srbiji za
2020.

Ivan Sekulović

APSTRAKT

Kao i prošle godine, Srbija je i u 2020. godini, prema oceni Međunarodne konfederacije sindikata, bila zemlja u kojoj se sistematično krše prava radnika. Usled društvene i ekonomske krize izazvane epidemijom zarazne bolesti COVID-19 i neadekvatne reakcije državnih organa na nju, stanje radnih prava se dodatno pogoršalo u odnosu na prošlu godinu. Na osnovu zbira ocena svih pojedinačnih poglavlja Izveštaja, prosečna ocena stanja radnih prava u Srbiji za 2020. godinu koju daje Fondacija Centar za demokratiju je: 1,78 (u rasponu od 1-5, pri čemu je 1 najmanja, a 5 najveća ocena). To je pogoršanje u odnosu na ocenu 2 koju smo dali za stanje radnih prava u 2019. godini i posledica je lošijih ocena u podoblastima „Stanje i izazovi“ i „Institucionalni okvir“ u oblasti radnog prava, kao i u podoblasti „Stanje i izazovi“ u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. U oblasti radnog prava došlo je do drastičnog usporavanja normativnih aktivnosti, uzrokovanog epidemijom COVID-19 i održavanjem parlamentarnih izbora. Usvojen je jedini dokument javne politike planiran za 2020. godinu, Akcioni plan za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje. Međutim, ovaj dokument sadrži niz nedostataka, poput paušalne ocene stepena usaglašenosti domaćih propisa sa pravom EU i materijalnih grešaka u planu usaglašavanja propisa. U odnosu na prethodnu godinu, dodatno je smanjen broj inspektora rada, kao i broj sprovedenih i planiranih nadzora. Zbog toga je stanje po pitanju radnog prava dobilo goru ocenu u odnosu na prošlu godinu – 1,33 (u odnosu na 2 u 2019). U oblasti bezbednosti i zdravlja na radu u prošloj godini zabeležen je najveći broj smrtnih povreda na radu u poslednjih nekoliko godina – čak 54, dok je broj povreda na radu porastao za čak 30 odsto u odnosu na prethodnu godinu, uz smanjenje broja inspeksijskih nadzora u ovoj oblasti. Kao i prošle godine, do novembra još uvek nije usvojen nijedan propis koji je Vlada planirala u ovoj oblasti za ovu godinu. S druge strane, tokom trajanja vanrednog stanja i nakon njega usvojeno je nekoliko podzakonskih akata kojima se propisuju standardi bezbednog i zdravog rada i obaveze poslodavaca i zaposlenih u kontekstu epidemije COVID-19. Stanje u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu dobilo je ocenu 2, kao i u prošlom izveštaju. Stanje u oblasti socijalnog dijaloga Evropska komisija ocenila je na isti način kao i u prethodnom izveštaju – da je socijalni dijalog i dalje slab. Socijalni partneri ni ove godine nisu postigli konsenzus na sednici Socijalno-ekonomskog saveta o visini minimalne cene rada za narednu godinu, koju je Vlada nakon toga sama povećala, za 6,6 odsto. U 2020. godini zaključen je samo jedan novi posebni kolektivni ugovor u javnom sektoru, a zbog posledica epidemije COVID-19 dopunjeno je deset posebnih kolektivnih ugovora.

ra. Na sednicama Socijalno-ekonomskog saveta nisu razmatrane mere upravljanja krizom izazvanom epidemijom. Nije utvrđen nijedan predlog zakona planiran u ovoj oblasti za 2020. godinu – Predlog zakona o štrajku i Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalno-ekonomskom savetu. Stanje u oblasti socijalnog dijaloga dobilo je istu ocenu kao u prošloj godini – 2.

Summary 2020 Report

2020 brought with it a global breakdown of labour and basically all human rights caused by the COVID-19 pandemic. As was the case in the previous year, according to the International Trade Union Confederation, Serbia was a country in which labour rights were systematically violated. Due to the social and economic crisis caused by the COVID-19 epidemic and the inadequate response of government authorities to the pandemic, the situation concerning labour rights further deteriorated relative to 2019. During the state of emergency, put into effect as a result of the epidemic, there was a drastic deterioration of labour rights concerning all categories of workers in Serbia. As a result of decisions rendered by the RS Government, labour rights were further diminished, inter alia, due to the fact that these decisions were not brought in a timely manner and in line with the guarantee of non-discrimination, and by the failure to establish work-from-home in a more exact manner that would offer workers who had switched to this mode of work additional protection.

In terms of labour rights, a drastic slowdown of normative activities has ensued, caused by the COVID-19 epidemic and the holding of parliamentary elections. There was no shift in preparing a new Labour Law, despite the fact that the National Programme for the Adoption of the Acquis has determined Q2 of 2020 as the deadline for the adoption of this law on behalf of the Serbian Government. Only one public policy document for 2020 has been adopted i.e., the Action Plan for Chapter 19 - Social Policy and Employment. However, this document includes a number of shortcomings, such as arbitrary estimates of the degree of compliance of domestic regulations with EU law and material errors in terms of regulatory compliance. In comparison to 2018, in 2019, the number of labour inspectors was again reduced, as was the number of implemented and planned inspections to be performed by supervisory bodies. During the state of emergency, and aiming to supervise over the application and implementation of the Decree on the Organisation of Operations of Employers During the State of Emergency, labour inspectors conducted a total of only 1,572 inspections. Furthermore, violations and criminal charges were not brought against employers who failed to provide for proper health and safety conditions in the workplace. Due to the deteriorated state and challenges, as well as the institu-

tional framework, we assess the area of labour rights with a lower score than was the case last year - 1.33 (in comparison to 2 in 2019). The report recommends the following, inter alia: to maintain the labour rights of all categories of hired contractors for the duration of the COVID-19 epidemic by rendering all decisions that are in their best interests, in line with the Labour Law and in close consultation with representative trade unions; to stop the trend of reducing the number of labour inspectors, significantly increases their numbers by the end of 2020 and intensifies their work during the epidemic; to start the necessary work required to apply the new Labour Law on the basis of an ex-post analysis of the effects of applying the current law with focus on the epidemic, within the framework of a working group compiled to draw up a draft copy of the law which will express the interests of social partners and civil societies in a transparent manner, including and by naming their representatives in the working group, in line with the AP for Chapter 19; to adopt the Draft Gender Equality Law, and the amendments to the Financial Support to Families with Children Law and to approach the amendment of the Inspection Oversight, in line with the recommendations provided by the European Commission (EC) and the assessments of the Commission for the application of International Labour Organisation standards.

In the area of occupational health and safety (OH&S), the highest number of fatal occupational injuries was recorded last year in comparison to recent years - as many as 54, while the number of occupational injuries in 2019 increased by as much as 30% in relation to 2018, with a reduced number of executed inspections in this area. As was the case last year, not a single regulation planned for this year was adopted by the Government in relation to OH&S. On the other hand, during the state of emergency and succeeding it, a number of bylaws were adopted which prescribe OH&S standards as well as obligations of both employers and employees within the context of the COVID-19 epidemic. The most significant of which is the Decree on the Organisation of Operations of Employers During the State of Emergency which prescribes, inter alia, that for employees and hired contractors in direct contact with customers or who share a workspace with a number of individuals, the employer is obliged to provide a sufficient amount of protective gear. The Rulebook on Preventative Measures for Safe and Healthy Work When Exposed to Chemical Agents was amended and now recognises “coronavirus 2 associated with severe acute respiratory syndrome (SARS-CoV-2)” as a biological hazard. The situation pertaining to OH&S received a score of 2, just as in the

previous report. The report proposes the following, inter alia: to adopt bylaws as provided in the Government Work Plan for 2020; to increase the number of labour inspectors and the number of inspections relating to OH&S; to provide a sufficient amount of protective gear for the duration of the COVID-19 epidemic so that all public and private sector employers can secure a safe and healthy way of working for their employees, hired contractors and other parties engaged in their workspace; to approach the amendment of the Law on Safety and Health at Work aiming to prescribe the necessary standards within the context of the COVID-19 epidemic, in close collaboration with trade union representatives.

Where social dialogue is in question, the circumstances have been assessed by the EC in the same manner as the previous report for Serbia - that social dialogue remains weak. Social partners once again failed to reach a consensus at the Social and Economic Council (SEC) session on minimum wage for the coming year, which the Government subsequently took the decision on its own and increased by 6.6 percent, from RSD 30,022 to RSD 32,126. This move was not in adherence to trade union requests, which asked for minimum wage to be brought to the same level as the consumer basket, i.e. RSD 37,500, in line with the agreement reached last year within the SEC. In 2020 only one new separate collective agreement was concluded in the public sector, and due to the consequences of the COVID-19 epidemic, ten separate collective agreements were amended. 20 additional collective agreements were in force in the public sector. At SEC sessions, epidemic crisis management measures were not considered, nor were trade union representatives consulted in any other manner on these agreements, prior to their adoption. In 2020, a number of strikes were held as a result of poor working conditions during the epidemic, such as the Jura plant strike in Rača (under South Korean ownership), when the trade union representative was arrested. Not a single draft law was adopted in this area that was planned for the year 2020. (Proposed Law on Strike and Proposed Amendments to the Law on Social and Economic Council). The situation concerning social dialogue was assigned the same score as in the previous year – 2. The report proposes the following, inter alia: to complete preparation of the draft copies and adoption of the draft laws established in the Government Work Plan for 2020. (The Law on Strike and the Law on Social and Economic Council); to stop the application of repressive measures imposed on employees who go on strike in line with the law, in particular, due to the failure of employers to adhere to OH&S standards and to investigate all cases of competent bodies overstepping the boundaries

of their authority; to analyse Government measures rendered during the COVID-19 epidemic in terms of their impact on labour rights and social dialogue.

Based on the sum of the scores of each of the individual chapters of the Report, the average score assigned by the Center for Democracy Foundation to labour rights in Serbia for 2020 is: 1.78 (ranging from 1-5, 1 being the lowest and 5 the highest score). This is a deterioration in comparison to the score of 2 assigned to labour rights in 2019 and a result of poor scores in subsections 'Current Situation and Challenges' and 'Institutional Framework' in terms of labour rights, as well as subsection 'Current Situation and Challenges' in OH&S.

Uvod

Pred vama je treće izdanje godišnjeg izveštaja o stanju radnih prava u Srbiji (u daljem tekstu: Izveštaj) Fondacije Centar za demokratiju (FCD), za 2020. godinu. Kao i u prethodnim izdanjima, cilj Izveštaja je da pruži doprinos unapređenju poštovanja radnih prava u Srbiji prema najvišim međunarodnim standardima. Podaci korišćeni u pripremi Izveštaja odnose se uglavnom na period od januara do polovine novembra 2020. godine, osim podataka sadržanih u izvorima objavljenim u 2020. godini, a koji se odnose na 2019. godinu ili, izuzetno, i na raniji period. Izveštaj prati uobičajenu strukturu, po ugledu na Skrining izveštaj za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i sadrži četiri celine: uvod i tri poglavlja – o radnom pravu, o bezbednosti i zdravlju na radu i o socijalnom dijalogu. Svako poglavlje sadrži pregled stanja i izazova, institucionalnog okvira, zakonskog i strateškog okvira, kao i ocene i preporuke. U ovogodišnjem izdanju Izveštaj je nešto kraćeg obima, iz dva razloga. Prvo, izvršna i zakonodavna vlast praktično nisu donosile nikakve mere za unapređenje stanja radnih prava usled isteka njihovih mandata, održavanja parlamentarnih izbora u junu i dugog perioda konstituisanja novog saziva Narodne skupštine i formiranja nove vlade. Drugo, period koji je obeležen početnim talasom epidemije zarazne bolesti COVID-19 (proglašene u martu), a koji je trajao do maja, već je ekstenzivno pokriven posebnim tematskim analizama FCD: „Pandemija COVID-19 i radna prava u Srbiji“¹ i „Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnika i radnica u Srbiji“².

Dok smo u dosadašnjim izdanjima Izveštaja opisivali posledice urušavanja radnih prava izazvanih globalno rasprostranjenim višegodišnjim trendovima – globalizacijom, neoliberalizmom i populizmom – u ovom Izveštaju moramo da govorimo o slomu radnih i, uopšte, ljudskih prava do koga je došlo u svetu usled jedinstvenog događaja – pandemije COVID-19. Prema oceni Međunarodne konfederacije sindikata (MKS), kršenje radničkih prava usled „sloma društvenog ugovora“³ dostiglo je

1 Analiza je dostupna putem linka: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/fcd-ivan-sekulovic-pandemija-covid-19-i-radna-prava-u-srbiji.pdf>

2 Analiza je pripremljena uz podršku Kancelarije za ljudska prava Ujedinjenih nacija (OHCHR) i može se preuzeti putem linka: <http://www.centaronline.org/userfiles/files/publikacije/fcd-uticaj-epidemije-covid-19-na-polo-zaj-i-prava-radnica-i-radnika-u-srbiji.pdf>

3 International Trade Union Confederation, 2020 ITUC Global Rights Index: The World's Worst Countries for Workers, str. 4.

najviši nivo od kada je ta organizacija uspostavila Indeks globalnih prava. Kada je reč o Srbiji, MKS je ocenila u svom Indeksu globalnih prava da se naša zemlja, kao i prošle godine, nalazi u kategoriji zemalja u kojima se sistematično krše prava radnika⁴.

S pozitivne tačke gledišta, donekle ohrabruje odgovor Evropske unije na društvenu i ekonomsku krizu izazvanu pandemijom COVID-19. Za razliku od mera štednje kao dominantne ideologije suočavanja sa posledicama krize 2008. godine, EU je ovog puta zauzela pristup orijentisan ka društvenim i ekonomskim ulaganjima. Usvojen je obiman paket finansijske pomoći državama članicama, vredan 750 milijardi evra, koji sadrži i posebne programe usmerene na očuvanje radnih mesta, kao što je instrument SURE, vredan 100 milijardi evra, kojim se pružaju zajmovi za očuvanje zaposlenosti. EU je i zemljama Zapadnog Balkana odobrila sličan paket pomoći, kojim se, između ostalog, proširuje primena programa „Garancija za mlade“ na zemlje regiona⁵. Ipak, proces pregovora o pristupanju Srbije EU u okviru Poglavlja 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, ključnog za unapređenje stanja radnih prava, još uvek nije otpočeo, ali je pomak postignut usvajanjem Akcionog plana koji predstavlja uslov za otvaranje pregovora u okviru ovog poglavlja. Ovaj dokument usvojen je u maju⁶, punih šest godina od održavanja bilateralnog skrininga o ovom poglavlju, i to bez uzimanja u obzir brojnih komentara na njegove radne verzije koje su ministarstvu rada podneli sindikati i organizacije civilnog društva⁷. Usled pandemije, 109. zasedanje Međunarodne konferencije rada (MOR), koje je trebalo da bude održano u maju 2020., odloženo je za jun 2021. Globalna alijansa civilnog društva CIVICUS zadržala je rejting Srbije po pitanju prostora za civilno društvo, na oceni „opstruiran“⁸. Ova organizacija ocenila je da je tokom pandemije u svetu došlo do velikog broja slučajeva kršenja ljud-

KAO I PROŠLE
GODINE, SRBIJA
JE PREMA OCENI
MEĐUNARODNE
KONFEDERACIJE
SINDIKATA I U
2020. GODINI BILA
ZEMLJA U KOJOJ SE
SISTEMATIČNO KRŠE
PRAVA RADNIKA

4 Ibid., str. 12.

5 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: An Economic and Investment Plan for the Western Balkans, https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/near/files/communication_on_wb_economic_and_investment_plan_october_2020_en.pdf

6 Tekst Akcionog plana dostupan je na internet prezentaciji Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja (MRZBSP): <https://www.minrzs.gov.rs/sr/dokumenti/ostalo>

7 Komentari su izneti na dva sastanka koji su održani na inicijativu MRZBSP u okviru Nacionalnog konventa o EU. Više informacija dostupno je putem linkova: <http://www.centaronline.org/sr/dogadjaj/11931/civilno-drustvo-izne-lo-brojne-komentare-i-primedbe-na-nacrt-akcionog-plana-za-poglavlje-19> i <http://www.centaronline.org/sr/dogadjaj/11883/konsultacije-povodom-treceg-nacrta-akcionog-plana-za-poglavlje-19>

8 Više informacija dostupno je na internet prezentaciji: <https://monitor.civicus.org/country/serbia/>

skih prava tokom građanskih protesta, uključujući i privođenje demonstranata, razbijanje demonstracija i upotrebu prekomerne sile od strane policije, uključujući i proteste koji su u julu održani u Srbiji⁹.

Kao i u prošlom Izveštaju, i u ovom ćemo ukazivati na poslodavce u javnom i privatnom sektoru u Srbiji za koje radnici i radnice (bilo pojedinačno ili udruženi u sindikate) ili aktivisti i aktivistkinje tvrde da sistematično krše prava radnika. Na osnovu tih izvora¹⁰, u ove poslodavce u 2020. godini spadaju, između ostalih: Jura, Rafinerija nafte AD, Kostolac usluge d.o.o., Glovo, Strabag d.o.o., Global Constructions Team d.o.o., Beopoint d.o.o., Tasyapi d.o.o., Online International Marketing d.o.o., i SCK d.o.o. Pored ovih poslodavaca, brojne javne ustanove i preduzeća prekršili su standarde radnih prava tokom epidemije, naročito kada je reč o bezbednosti i zdravlju na radu. Jedan od u javnosti najzapaznijih slučajeva odnosio se na stanje u Kliničkom centru Vojvodine u kojem su, kao i u mnogim zdravstvenim ustanovama, tokom epidemije (naročito u martu i aprilu) uslovi rada zdravstvenih radnika bili vrlo teški, pre svega zbog nedostatka zaštitne opreme¹¹.

Na osnovu zbira ocena svih pojedinačnih poglavlja Izveštaja, prosečna ocena stanja radnih prava u Srbiji za 2020. godinu koju daje Fondacija Centar za demokratiju je: 1,78 (u rasponu od 1-5, pri čemu je 1 najmanja, a 5 najveća ocena). To je pogoršanje u odnosu na ocenu 2 koju smo dali za stanje radnih prava u 2019. godini i posledica je lošijih ocena u podoblastima „Stanje i izazovi“ i „Institucionalni okvir“ u oblasti radnog prava, kao i u podoblasti „Stanje i izazovi“ u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu.

9 „Civic freedoms and the covid-19 pandemic: a snapshot of restrictions and attacks”, <https://monitor.civicus.org/COVID19/>

10 U sastavljanju ovog spiska korišćeni su sledeći izvori: „Godine represije nad sindikalnim aktivistima u kompaniji Jura“, <https://www.masina.rs/?p=13489>; „Problemi sa kašnjenjem plate i obračunom zarada u beogradskoj Rafineriji nafte“, <http://www.radnik.rs/2020/09/problemi-sa-kašnjenjem-plate-i-obračunom-zarada-u-beogradskoj-rafineriji-nafte/>; „Štrajkom do ispunjenja dela zahteva radnika i radnica u Kostolcu“, <https://www.masina.rs/?p=13948>; „Glovo dostavljači u Beogradu zahtevaju veće zarade“, <https://www.masina.rs/?p=12698>; „Inspektorat za rad“, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/registri/inspektorat-za-rad>

11 „KC Vojvodine pred pucanjem: Bez zaštite za medicinske sestre“, <https://nova.rs/vesti/drustvo/kc-vojvodine-pred-pucanjem-bez-zastite-za-medicinske-sestre/>

1. Radno pravo

1.1. Stanje i izazovi

U oblasti radnog prava, u odnosu na prošlu godinu došlo je do drastičnog usporavanja normativnih aktivnosti, uzrokovanog epidemijom COVID-19, kao i održavanjem parlamentarnih izbora u junu. Narodna skupština ni pre raspuštanja, ni nakon održanih izbora nije imala priliku da raspravlja o nekom od predloga zakona u oblasti radnog prava. Nije bilo pomaka po pitanju pripreme novog zakona o radu, iako je Nacionalnim programom za usvajanje pravnih tekovina EU kao rok za utvrđivanje ovog zakona od strane Vlade određen II kvartal 2020. godine¹². Prema najavi resornog ministra, radna grupa za izradu nacрта ovog zakona trebalo je da bude formirana odmah posle izbora¹³. Evropska komisija je ponovila ocenu iz prethodnog izveštaja o Srbiji da je Zakon o radu samo delimično usklađen sa pravom EU¹⁴.

Tokom vanrednog stanja proglašenog zbog epidemije COVID-19 došlo je do drastičnog pogoršanja stanja radnih prava svih kategorija radnica i radnika u Srbiji. Prema proceni MOR, pad broja radnih sati u drugom kvartalu 2020. jednak je gubitku 510 hiljada radnih mesta sa punim radnim vremenom¹⁵. Kako je utvrdio stručni tim FCD, sve kategorije radnica i radnika doživele su negativan uticaj na pravo na rad, a naročito oni na prvoj liniji – u sistemu zdravstvene zaštite, u ustanovama socijalne zaštite rezidencijalnog tipa, u apotekama, bankama, maloprodaji, pošti, kurirskim službama i fabrikama¹⁶. Takođe, ocenjeno je da su odluke koje je donosila Vlada Republike Srbije dodatno urušile radna prava, između ostalog, zbog toga što nisu donošene blagovremeno i u skladu sa garancijom zabrane diskriminacije, kao i zbog propuštanja da se rad od kuće uredi na precizniji način kojim bi se pružila dodatna zaštita radnica i radnika koji su prešli na ovaj režim rada¹⁷. Međutim, slučajevi krše-

12 Vlada Republike Srbije, Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije, str. 762.

13 „Uskoro izmene Zakona o radu, cilj bolja zaštita radnika“, https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/aktuelno/uskoro-izmene-zakona-o-radu-cilj-bolja-zastita-radnika_1099974.html

14 Commission Staff Working Document – Serbia 2020 Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 2020 Communication on EU Enlargement Policy, str. 95.

15 International Labour Organization, COVID-19 and the World of Work: Rapid Assessment of the Employment Impacts and Policy Responses – Serbia, 2020, str. 7.

16 S. Bradaš, M. Reljanović, I. Sekulović, Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnica i radnika u Srbiji, Fondacija Centar za demokratiju i Kancelarija za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Beograd 2020.

17 Ivan Sekulović, „Pandemija COVID-19 i radna prava u Srbiji“, Fondacija Centar za demokratiju, Beograd 2020.

TOKOM VANREDNOG STANJA PROGLAŠENOG ZBOG EPIDEMIJE COVID-19 DOŠLO JE DO DRASTIČNOG POGORŠANJA STANJA RADNIH PRAVA SVIHKATEGORIJA RADNICA I RADNIKA U SRBIJI

nja radnih prava zabeleženi su i pre uvođenja i nakon ukidanja vanrednog stanja. Jedan od najtežih slučajeva ticao se grupe indijskih državljana koji su radili za preduzeće „Nikolić d.o.o.“ na izgradnji vijadukta u Čortanovcima i Koridora 11, a koji su, bez ugovora o radu, angažovani preko posredničke kompanije „IDEA Capital LLC“. Kako su ocenili stručnjaci za radno pravo, u pitanju je opasan trend koji ukazuje na mogućnost da poslodavci otvaraju preduzeća van Srbije radi upućivanja radne snage u našu zemlju u kojoj bi bili izuzeti iz primene domaćeg radnog zakonodavstva¹⁸. Jedna od prvih odluka koju je donelo Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja nakon formira-

nja nove Vlade Republike Srbije u novembru 2020. godine je donošenje „preventivne preporuke“ kojom je direktorima ustanova i organizacija socijalne zaštite za smeštaj korisnika preporučeno da organizuju dvonedeljne smene zaposlenih, bez njihovog odlaska kući¹⁹. U pitanju je isti akt koji je to ministarstvo donelo u aprilu ove godine, a kojim se krši Konvencija o prinudnom radu MOR. S druge strane, Vlada je najavila jednokratnu nagradu zdravstvenim radnicima i zaposlenima u ustanovama socijalne zaštite u iznosu od po deset hiljada dinara²⁰.

Za razliku od nadležnih institucija, organizacije civilnog društva nastavile su da aktivno prate primenu radnopravnih propisa, odnosno predlažu njihovu izmenu. Iako je resorni ministar ocenio da je primena Zakona o agencijskom zapošljavanju počela da daje pozitivne efekte²¹, sindikati su ocenili da su poslodavci već počeli da zloupotrebljavaju odredbu tog propisa kojom im je omogućeno da na ovaj način angažuju neograničeni broj radnika²². Stručni tim Centra za dostojanstven rad izradio je model alternativnog Zakona o radu, usklađen sa pravom EU, konvencijama i preporukama MOR, kao i sa uporednim opšteprihvaćenim standardima rada²³. Unija poslodavaca Srbije predložila je resor-

18 „Država suspendovala Zakon o radu u slučaju indijskih radnika“, <https://www.istinomer.rs/analize/drzava-suspendovala-zakon-o-rad-u-slucaju-indijskih-radnika/>

19 Dokument se može preuzeti putem linka: <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-11/Preventivni%20karantin%2010.11.2020..pdf>

20 „Brnabić: Do kraja godine jednokratna nagrada od 10.000 dinara zdravstvenim radnicima“, <https://www.danas.rs/drustvo/brnabic-do-kraja-godine-jednokratna-nagrada-od-10-000-dinara-zdravstvenim-radnicima/>; „Pomoć od 10.000 dinara zaposlenima u ustanovama socijalne zaštite, koji su u sistemu Kovida-19“, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/pomoc-od-10000-dinara-zaposlenima-u-ustanovama-socijalne-zastite-koji-su-u-sistemu-kovida-19>

21 „Uskoro izmene Zakona o radu, cilj bolja zaštita radnika“, https://www.rtv.rs/sr_lat/ekonomija/aktuelno/uskoro-izmene-zakona-o-rad-u-cilj-bolja-zastita-radnika_1099974.html

22 „Agencije za 'lizing' radnika doakale novom zakonu“, <https://www.danas.rs/ekonomija/agencije-za-lizing-radnika-doakale-novom-zakonu/>

23 „Projekat – Alternativni Zakon o radu“, <http://cdrsrbija.org/projekat-alternativni-zakon-o-rad-u/>

nom ministarstvu izmene Zakona o radu koje se odnose na odredbe o godišnjem odmoru i naknadi zarade u slučaju odsustva sa rada zbog privremene sprečenosti za rad do 30 dana, odnosno za vreme prekida rada i smanjenja obima rada do kojeg je došlo bez krivice zaposlenog²⁴. Nacionalna alijansa za lokalni ekonomski razvoj predstavila je analizu primene Zakona o pojednostavljenom radnom angažovanju na sezonskim poslovima u određenim delatnostima koja je pokazala da je za godinu i po dana primene sistema elektronske prijave broj prijavljenih sezonskih radnika porastao sa 3.500 na oko 42.500²⁵. Savet stranih investitora ocenio je u „Beloj knjizi“ za 2020. godinu da u daljoj reformi Zakona o radu prioritet treba da bude „potreba prepoznavanja i uređenja fleksibilnijih formi rada, poput različitih oblika rada na daljinu”²⁶. Ostale preporuke odnose se, između ostalog, na: primenjivanje rešenja za davanje saglasnosti za upućivanje zaposlenih na plaćeno odsustvo duže od 45 radnih dana bez prethodnog dostavljanja zahteva poslodavaca na mišljenje reprezentativnom sindikatu i u uslovima odsustva vanrednih okolnosti; propisivanje da se naknada zarade od 100% u slučaju neposrednog izlaganja zaposlenog riziku radi obavljanja posla obezbeđuje iz sredstava obaveznog socijalnog osiguranja, a ne iz sredstava poslodavca; uvođenje mogućnosti različitog plaćanja učenika koji učestvuju u dualnom obrazovanju za rad različitog kvaliteta; proširenje mogućnosti prekovremenog rada kako one ne bi bile vezane samo za iznenadne i neočekivane okolnosti; omogućavanje poslodavcima da opštim aktom utvrde kriterijume za uvećanje godišnjeg odmora; izmene Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu, kako bi bile definisane obaveze poslodavaca i zaposlenih u slučaju rada od kuće, odnosno rada na daljinu.

24 Unija poslodavaca Srbije – Predlozi za izmenu Zakona o radu, <https://www.poslodavci.rs/wp-content/uploads/2020/07/Unija-poslodavaca-Srbije-Predlozi-za-izmenu-Zakona-o-radu-21-07-2020.pdf>

25 „Uvođenje u legalne tokove čeka 80.000 neprijavljenih radnika“, <https://naled.rs/vest-uvodjenje-u-legalne-tokove-ceka-80000-neprijavljenih-radnika-4261>

26 Savet stranih investitora, Bela knjiga – predlozi za poboljšanje poslovnog okruženja u Srbiji, 2020., str. 49.

1.2. Institucionalni okvir

U pogledu institucionalnog okvira nije bilo promena u strukturi i nadležnosti organa.

Prema Izveštaju o radu za 2019.²⁷, u Inspektoratu za rad je bilo ukupno 253 zaposlenih, od kojih su 236 inspektori rada. To znači da je u 2019. godini u Inspektoratu za rad bilo petoro zaposlenih manje (od kojih su četvero inspektori rada) nego u 2018., što je trend koji je nastavljen od 2017. godine. U 2019. godini inspektori rada su izvršili ukupno 66.297 inspeksijskih nadzora kod registrovanih subjekata (što je smanjenje od četiri odsto u odnosu na prošlu godinu). Od ukupnog broja nadzora 42.184 se odnosilo na oblast radnih odnosa, a 34.932 na oblast bezbednosti i zdravlja na radu. Radnici su se u Inspektoratu za rad najčešće obraćali zbog neisplaćivanja pripadajućih zarada i naknada zarada. Kako je navedeno, u 2019. godini su česta pojava bili otkazi ugovora o radu od strane poslodavca zbog proglašenja zaposlenih tehnološkim viškovima. Prema Planu inspeksijskog nadzora Inspektorata za rad za 2020. godinu, planirano je da svaki inspektor rada u oblasti radnih odnosa izvrši najmanje 150 inspeksijskih nadzora²⁸, što je smanjenje u odnosu na 2019. godinu, kada je bilo planirano najmanje 170 nadzora po inspektoratu rada.

PROŠLE GODINE
U INSPEKTORATU
ZA RAD BILO JE
ZAPOSLENO ČETIRI
INSPEKTORA RADA
MANJE NEGO U
2018. GODINI, ŠTO
JE TREND KOJI JE
NASTAVLJEN OD 2017.
GODINE. POSLEDICA
TOGA JE SMANJENJE
BROJA SPROVEDENIH
I PLANIRANIH
NAZDORA.

Inspektorat za rad je nastavio sa praksom objavljivanja podataka o poslodavcima za koje je inspeksijskim nadzorom utvrđeno da krše propise u oblasti radnih odnosa. Prema tim spiskovima²⁹, u 2019. godini utvrđeno je: od januara 2019. do oktobra 2020. – 4.930 poslodavaca kod kojih su zatečena lica na faktičkom radu (rad „na crno“); od jula 2019. do oktobra 2020. – 32 poslodavca kod kojih su utvrđene nepravilnosti u vezi ostvarivanja prava po osnovu trudnoće, porodijskog odsustva, odsustva sa rada radi nege deteta i odsustva sa rada radi posebne nege deteta; od januara 2019. do oktobra 2020. – 488 neregistrovanih subjekata.

27 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Izveštaj o radu Inspektorata za rad za 2019. godinu, <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-08/Izvestaj%20o%20radu%20Inspektorata%20za%20rad%20za%202019.godinu.doc>

28 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Plan inspeksijskog nadzora Inspektorata za rad za 2020. godinu, <http://www.inspektor.gov.rs/cms/documents/12835/0>

29 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/registri/inspektorat-za-rad>

Prema ocenama Evropske komisije u Izveštaju o Srbiji za 2020. godinu, iako je fokus inspeksijskih nadzora bio na borbi protiv neprijavljenog rada, oni nisu ostvarili značajniji uticaj po tom pitanju³⁰. Zbog toga je ocenjeno da je potrebno da zakon koji se odnosi na inspeksijski nadzor bude usklađen sa relevantnim konvencijama MOR koje je ratifikovala Srbija, u cilju omogućavanja slobodnog pristupa radnim mestima od strane inspektora rada i bez prethodne najave nadziranim subjektima.

Kada je reč o kontekstu epidemije COVID-19, kako je utvrđeno u analizi FCD, standardi MOR koji se odnose na rad inspekcije rada nisu ispoštovani tokom vanrednog stanja jer su u cilju nadzora nad primenom sprovođenja Uredbe o organizovanju rada poslodavaca za vreme vanrednog stanja izvršena samo 1.572 nadzora³¹. Pored toga, i kada su utvrđeni propusti poslodavaca da obezbede bezbedne i zdrave uslove rada za zaposlene, inspekcija rada nije podnela prekršajne, odnosno krivične prijave protiv odgovornih lica. Tako je u fabrikama kompanije „Jura“ izvršen inspeksijski nadzor tek nakon višednevnog protesta zaposlenih u toj kompaniji, a krivična prijava podneta je, umesto protiv rukovodstva, protiv jednog od zaposlenih koji je priveden³².

1.3. Zakonski i strateški okvir

Zaključno sa 20. novembrom 2020. godine, usvojen je jedini dokument planiran za 2020. godinu u oblasti radnog prava prema Planu rada Vlade za 2020. godinu³³ – Zaključak o usvajanju Akcionog plana za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje (tabela 1). Pritom, kao ni prošle godine, u Planu rada Vlade za 2020. godinu nije predviđeno utvrđivanje Predloga zakona o rodnoj ravnopravnosti i Predloga zakona o izmenama i dopunama Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom.

Pored toga, Vlada je tokom trajanja vanrednog stanja propustila da donese odluke kojima bi omogućila uživanje Ustavom zajemčenog prava na rad svim radnicama i radnicima. Kako je utvrdio stručni tim FCD³⁴,

30 Commission Staff Working Document – Serbia 2020 Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 2020 Communication on EU Enlargement Policy, str. 95.

31 S. Bradaš, M. Reljanović, I. Sekulović, Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnica i radnika u Srbiji, Fondacija Centar za demokratiju i Kancelarija za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Beograd 2020., str. 46.

32 Ibid., str. 33.

33 Plan rada Vlade za 2020. godinu, https://www.srbija.gov.rs/extfile/sr/370541/plan-rada-vlade-srbije-za-2020_cyr.pdf

34 S. Bradaš, M. Reljanović, I. Sekulović, Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnica i radnika u Srbiji, Fondacija Centar za demokratiju i Kancelarija za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Beograd 2020.

ovo se naročito odnosi na: obezbeđivanje zaštitne opreme, organizaciju javnog prevoza koji je zdravstveno bezbedan za njegove korisnike, intenziviranje rada inspekcije rada i propisivanje standarda rada van prostorija poslodavca. S druge strane, Vlada je donosila odluke kojima je, neposredno ili posredno, ograničila pravo na rad svim kategorijama radno angažovanih lica, a najteži oblici kršenja radnih prava omogućeni su propisivanjem usmenog naloga zdravstvenim radnicima kojima je uvedena radna obaveza, i izolacije, odnosno ograničavanja slobode kretanja i faktičkim propisivanjem radne obaveze radnicima u ustanovama socijalne zaštite rezidencijalnog tipa, čime je prekršena Konvencija o prinudnom radu MOR koju je Srbija ratifikovala. Pojedina normativna kršenja radnih prava ostala su na snazi, protivustavno, i nakon ukidanja vanrednog stanja, poput radne obaveze koja je uvedena za zdravstvene radnike, iako je to dozvoljeno samo tokom vanrednog stanja, odnosno vanredne situacije³⁵.

Tabela 1: Pregled planiranih i utvrđenih predloga zakona i planiranih i usvojenih akata koje Vlada donosi u oblasti radnog prava za 2020.

Naziv propisa	Rok	Da li je obaveza ispunjena ³⁶
Zaključak o usvajanju Akcionog plana za Poglavlje 19	Jun 2020.	Da

Akcionim planom za Poglavlje 19 utvrđene su aktivnosti u svim oblastima predviđenim za usklađivanje propisa i jačanje kapaciteta, i to: radno pravo, socijalni dijalog, bezbednost i zdravlje na radu, politika zapošljavanja, Evropski socijalni fond, socijalno uključivanje i socijalna zaštita i antidiskriminacija u politici zapošljavanja i socijalna politika. Kako stoji u ovom dokumentu, u svakoj tabeli sa propisom EU koju ovaj dokument sadrži navedeni su: konkretne aktivnosti koje će Republika Srbija sprovesti, spisak institucija koje su zadužene za njegovu primenu, vremenski okvir aktivnosti, trenutni i potrebni ljudski i drugi resursi sa rokom za njihovo unapređenje, kao i aktivnosti koje su potrebne za jačanje administrativnih kapaciteta³⁷. Međutim, kako je ocenjeno u analizi FCD³⁸, Akcioni plan sadrži niz nedostataka, među kojima se izdvajaju:

35 „Lekare brine sporna odluka: Nije vanredno stanje, a ipak se uvodi radna obaveza“, <http://rs.n1info.com/Vesti/a614246/Lekare-brine-sporna-odluka-Nije-vanredno-stanje-a-ipak-se-uvodi-radna-obaveza.html>

36 Napomena: izvor informacija o ispunjenosti obaveze je internet prezentacija Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

37 Vlada Republike Srbije, Akcioni plan za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, maj 2020., str. 5.

38 Ivan Sekulović, „Analiza Akcionog plana za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje“, Fondacija Centar za demokratiju, septembar 2020.

pretežno paušalne ocene o stepenu usaglašenosti domaćih propisa sa pravom EU; materijalne i pravopisne greške kod navođenja propisa EU; propust da se obuhvate i propisi EU koji su usvojeni i stupili na snagu u periodu njegove izrade; materijalne greške u planu usaglašavanja propisa. Pored toga, istaknuto je to da u konačnoj verziji ovog dokumenta nisu uvaženi mnogi komentari koje su sindikati i organizacije civilnog društva uputile na njegove nacрте.

AKCIONI PLAN ZA
POGLAVLJE 19 SADRŽI
NIZ NEDOSTATAKA,
POPUT PAUŠALNIH
OCENA O STEPENU
USAGLAŠENOSTI
DOMAĆIH PROPISA
SA PRAVOM EU.

1.4. Ocene i preporuke

Na osnovu stanja opisanog u prethodnim odeljcima – a prema kriterijumima koji obuhvataju: (1) ocenu stanja i izazova od strane međunarodnih organizacija i civilnog društva, (2) kapacitet i način rada nadležnih institucija, (3) inkluzivnost i kvalitet javne rasprave o nacртima propisa i (4) kvalitet predloženih i usvojenih propisa i njihov uticaj na radna prava – ovim izveštajem dajemo sledeće pojedinačne ocene, u rasponu od 1-5 (gde je 1 najmanja, a 5 najveća ocena), kao i prosečnu ocenu za poglavlje „Radno pravo“ u 2020. godini:

- Stanje i izazovi: 1
- Institucionalni okvir: 2
- Zakonodavni i strateški okvir: 1
- **Prosečna ocena za poglavlje „Radno pravo“: 1,33**

Navedeno znači da se stanje pogoršalo u odnosu na prošlu godinu, i to u podblastima „Stanje i izazovi“ (pad sa ocene 2 u 2019. na 1 u 2020) i „Institucionalni okvir“ (pad sa ocene 3 u 2019. na 2 u 2020), a time i ukupna ocena za oblast radnog prava (pad sa ocene 2 u 2019. na 1,33 u 2020). U skladu sa navedenim nalazima i ocenama, preporuke Izveštaja za poglavlje „Radno pravo“ koje upućujemo donosiocima odluka – Vladi Republike Srbije, Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, kao i Narodnoj skupštini – u najvećem broju prenosimo iz prošlogodišnjeg izveštaja, uz dodatak novih preporuka koje su proizašle iz konteksta epidemije:

POTREBNO JE HITNO
ZAPOČETI RAD NA
PRIPREMI NOVOG
ZAKONA O RADU
I U RADNU GRUPU
UKLJUČITI SOCIJALNE
PARTNERE I CIVILNO
DRUŠTVO

- Očuvati radna prava svih kategorija radno angažovanih lica tokom trajanja epidemije COVID-19 putem donošenja svih odluka u njihovom najboljem interesu, u skladu sa Zakonom o radu i u bliskim konsultacijama sa reprezentativnim sindikatima;
- Hitno zaustaviti trend smanjenja broja inspektora rada, značajno povećati njihov broj do kraja 2020. godine i intenzivirati njihov rad tokom trajanja epidemije;
- Hitno započeti rad na pripremi novog Zakona o radu, na osnovu expost analize efekata primene važećeg zakona sa fokusom na kontekst epidemije, u okviru radne grupe za izradu nacрта zakona koja će na transparentan način odražavati interese socijalnih partnera i civilnog društva, uključujući i putem imenovanja njihovih predstavnika u radnu grupu u skladu sa Akcionim planom za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje;
- Hitno usvojiti Nacrt zakona o rodnoj ravnopravnosti, kao i izmene i dopune Zakona o finansijskoj podršci porodici sa decom, na osnovu konsultacija sa socijalnim partnerima i nevladinim organizacijama;
- Bez odlaganja pristupiti izmenama i dopunama Zakona o inspekcijском nadzoru, u skladu sa preporukama Evropske komisije i ocenama Komiteta za primenu standarda MOR; a
- Pripremiti matricu za praćenje primene Akcionog plana za Poglavlje 19 koja će uključivati i nezavisne ocene socijalnih partnera i organizacija civilnog društva, uključujući i organizovane kroz nadležne radne grupe Nacionalnog konventa o Evropskoj uniji;
- Sprovesti nezavisnu analizu efekata primene zakona usvojenih u prethodnom periodu, poput Zakona o agencijskom zapošljavanju i Zakona o pojednostavljenom radnom angažovanju na sezonskim poslovima u određenim delatnostima, u cilju njihovih izmena i dopuna ili povlačenja;
- Intenzivirati normativne aktivnosti u 2021. godini u cilju usklađivanja domaćeg pravnog okvira sa standardima MOR i EU i uređivanja novih oblika rada;
- Ratifikovati Međunarodnu konvenciju o zaštiti prava svih radnika migranata i članova njihovih porodica;
- Potpisati i ratifikovati Konvenciju o nasilju i zlostavljanju (br. 190) MOR;
- Organizovati javnu raspravu o svim nacrtima zakona koji se tiču radnog prava, bez izuzetka, i prestati sa usvajanjem predloga zakona u ovoj oblasti po hitnom postupku;

- Uključiti nevladina udruženja u radne grupe za izradu propisa; dostavljati na mišljenje nacрте propisa koji uključuju radnopravne aspekte, blagovremeno i bez izuzetka, Socijalno-ekonomskom savetu;
- Sprovoditi ex-ante i ex-post analize efekata propisa u oblasti radnog prava u skladu sa Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije i Poslovnikom Vlade;
- Popunjavati Izjavu o usklađenosti i Tabelu usklađenosti propisa sa pravom EU, tamo gde je u Izjavi navedeno da se propis usklađuje sa pravom EU;
- Staviti na uvid javnosti sve priloge uz nacрте propisa, prema Poslovniku Vlade: Izjavu o usklađenosti, Tabelu usklađenosti propisa sa pravom EU, analizu efekata propisa i program javne rasprave, sa naznačenim članovima radne grupe za izradu propisa;
- Dostavljati na mišljenje nacрте propisa, zajedno sa analizom efekata propisa i tabelama usklađenosti propisa sa pravom EU nadležnim međunarodnim institucijama i organizacijama – Evropskoj uniji (uključujući i Evropsku fondaciju za unapređenje uslova života i rada), Međunarodnoj organizaciji rada, Savetu Evrope, Nacionalnom konventu o EU i drugim organizacijama;
- Objavljivati na vidnom mestu na internet prezentaciji predlagača propisa izveštaj sa javne rasprave o nacrtu propisa, u roku od 15 dana od završetka javne rasprave o nacrtu propisa, kako je propisano Poslovnikom Vlade;
- Promovisati primenu Zakona o zaštiti uzbunjivača od strane svih radno angažovanih lica u domaćim i inostranim, privatnim i javnim kompanijama i obezbediti radnopravnu zaštitu uzbunjivača.

2. Bezbednost i zdravlje na radu

2.1. Stanje i izazovi

Evropska komisija konstatovala je u Izveštaju o Srbiji za 2020. godinu da je u 2019. godini povećan broj povreda na radu sa smrtnim ishodom na 54, što je rast u odnosu na 2018. godinu u kojoj je zabeležen rekordan broj od 53 povrede na radu sa smrtnim ishodom³⁹. Takođe, naglašeno je da se najveći broj smrtnih slučajeva dogodio na gradilištima, što je posledica „oštrg rasta broja gradilišta, ali i nedostatka primene važećih propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu“⁴⁰.

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu objavila je u 2020. godini Izveštaj o radu za 2019. godinu⁴¹. Prema tom izveštaju, u 2019. godini je bilo ukupno 13.306 povreda na radu, što je povećanje od čak 30 odsto u odnosu na 2018. godinu, kada su zabeležene ukupno 10.404 povrede na radu. Prema podacima za 2019. godinu, među povredama je bilo 14 smrtnih, 1.233 teških povreda, 597 teških povreda pri dolasku ili odlasku s posla i 11.462 lakih povreda. S druge strane, prema podacima Republičkog fonda za zdravstveno osiguranje, u 2019. godini registrovano je 36 smrtnih, 3.930 teških i 19.028 lakih povreda na radu. Kao i u prethodnoj godini, najveći broj povreda na radu zabeležen je u delatnostima prerađivačke industrije, zdravstvene i socijalne zaštite, trgovine na veliko i trgovine na malo i popravke motornih vozila i motocikala. Za razliku od 2018. godine, kada su najčešći uzrok povreda na radu bili neispravnost, klizavost i zakrčenost prolaza i površina sa kojih se obavlja rad, u 2019. godini najčešći uzroci su bili klizanje, spoticanje i pad lica, kao i gubitak kontrole nad mašinom i prevoznim sredstvom ili pri rukovanju sa opremom, ručnim alatom, predmetom i životinjom.

Prema Izveštaju o radu Inspektorata za rad za 2019. godinu⁴², inspektori rada izvršili su 25.191 nadzor kojim je obuhvaćena oblast bezbednosti i zdravlja na radu, što je blago smanjenje u odnosu na 2018. godinu

39 Evropska komisija, Izveštaj o Srbiji za 2020. godinu, str. 95.

40 Ibid.

41 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, Izveštaj o radu za 2019. godinu.

42 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Izveštaj o radu Inspektorata za rad za 2019. godinu, <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-08/Izvestaj%20o%20radu%20Inspektorata%20za%20rad%20za%202019.godinu.doc>

kada je izvršeno 26.515 nadzora. Kao i u 2018. godini, najčešće utvrđeni nedostaci i nepravilnosti bili su da poslodavac nije utvrdio prava, obaveze i odgovornosti u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, odnosno da je propustio da utvrdi posebna prava, obaveze i mere u vezi sa bezbednošću i zdravljem na radu mladih, žena koje rade na radnom mestu sa povećanim rizikom, osoba sa invaliditetom i profesionalno obolelih. U 2019. godini inspektori rada su izvršili 33 inspekcijska nadzora povodom smrtnih povreda na radu, kao i 16 inspekcijskih nadzora povodom teških povreda na radu sa smrtnim ishodom. Među smrtno stradalima, većinu čine oni koji su radili po osnovu ugovora o radu (23) dok su ostali bili na faktičkom radu (10). Kao i u 2018. godini, i u 2019. godini poslodavci nisu ispunjavali zakonsku obavezu da odmah, a najkasnije u roku od 24 sata od nastanka povrede na radu, prijave inspekciji rada svaku smrtnu, kolektivnu ili tešku povredu na radu, kao i povredu na radu zbog koje zaposleni nije sposoban za rad duže od tri uzastopna dana. Pored toga, poslodavci i dalje ne poštuju ni zakonske obaveze o prijavljivanju profesionalnih bolesti, pa tako prošle godine Inspektoratu za rad nije prijavljeno nijedno profesionalno oboljenje od strane poslodavaca.

Prema podacima Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, za vreme vanrednog stanja proglašenog zbog epidemije COVID-19, to ministarstvo je ustanovama za koje je nadležno dostavilo preko 834.55 maski, 1.045.000 rukavica, 10.000 mantila, 42.000 kapa, 72.000 kaljača, 3.000 naočara, 100 beskontaktnih toplomera, 8.997 litara alkohola i 7.500 litara natrijum-hipohlorita⁴³.

U 2019. ZABELEŽEN JE REKORDAN BROJ OD 54 SMRTNO STRADALIH RADNIKA, DOK JE BROJ POVREDA NA RADU PORASTAO ZA ČAK 30 ODS TO U ODNOSU NA 2018. GODINU. ISTOVREMENO, SMANJEN JE BROJ NADZORA INSPEKCIJE RADA U OVOJ OBLASTI.

2.2. Institucionalni okvir

U pogledu institucionalnog okvira nije bilo promena u strukturi i nadležnosti organa – Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i organa uprave u njegovom sastavu, Inspektorata za rad i Uprave za bezbednost i zdravlje na radu.

43 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, „Rezultati rada tokom pandemije COVID-19“, <https://www.minrzs.gov.rs/sites/default/files/2020-05/Brosura%20Finalna%20verzija.pdf>

Prema Izveštaju o radu za 2019., u Upravi je bilo zaposleno devet lica (jedno više u odnosu na prethodnu godinu) i to: jedan državni službenik na položaju, sedam državnih službenika (dva diplomirana pravnik, četiri diplomirana inženjera i jedan diplomirani menadžer bezbednosti) i jedan nameštenik za administrativno-tehničke poslove. U 2018. godini Uprava je: organizovala polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu za 727 lica (što je značajno povećanje u odnosu na prethodnu godinu kada je 597 lica polagalo ispit), organizovala pripremu za polaganje stručnog ispita za obavljanje poslova koordinatora za izradu projekta i za obavljanje poslova koordinatora za izvođenje radova za 56 lica (što je povećanje u odnosu na prethodnu godinu kada je 31 lice polagalo ispit), pripremila 55 licenci za obavljanje poslova u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, obavila 36 nadzora nad radom pravnih lica i preduzetnika kojima su izdate licence za obavljanje poslova bezbednosti i zdravlja na radu, izdala 30 stručnih mišljenja za primenu propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu i 65 mišljenja o predlozima drugih propisa.

Uprava za bezbednost i zdravlje na radu organizovala je u oktobru 2019. godine okrugli sto u saradnji sa Evropskom agencijom za bezbednosti i zdravlje na radu na kome su predstavljeni rezultati istraživanja preduzeća o novim rizicima i rizicima u nastajanju za Republiku Srbiju. Prema rezultatima tog istraživanja, Srbija se nalazi među zemljama sa najvećim rastom stope procene rizika na radnom mestu u periodu od 2014-2019. godine, ali je, s druge strane, u njoj u tom periodu zabeležen pad broja inspeksijskog nadzora i poseta⁴⁴. Započeto je sprovođenje dvogodišnjeg tvining projekta „Podrška i unapređenje bezbednosti i zdravlja na radu i inspekcije rada u Republici Srbiji“ sa ciljem jačanja kapaciteta inspekcije rada i pripreme zakonskog okvira za uvođenje osiguranja od povreda na radu.

Savet za bezbednost i zdravlje na radu Vlade Srbije održao je sednicu u oktobru 2019. godine na kojoj je ponovo učestvovala delegacija Vlade Mađarske, koju su činili članovi saveta za bezbednost i zdravlje na radu te države.

⁴⁴ European Agency for Safety and Health at Work, Third European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 3), <https://osha.europa.eu/en/publications/third-european-survey-enterprises-new-and-emerging-risks-esener-3>

2.3. Zakonski i strateški okvir

Zaključno sa 20. novembrom 2020. godine, nije usvojen nijedan propis u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu od ukupno četiri propisa planiranih za 2020. godinu, prema Planu rada Vlade za 2020. godinu (tabela 2).

Tabela 2: Pregled planiranih i utvrđenih predloga zakona i planiranih i usvojenih akata u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu za 2020.

Naziv propisa	Rok	Da li je obaveza ispunjena ⁴⁵
Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri eksploataciji mineralnih sirovina dubinskim bušotinama	Decembar 2020.	Ne
Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o bezbednosti i zdravlju na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima	Decembar 2020.	Ne
Uredba o izmenama i dopunama Uredbe o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri podzemnoj i površinskoj eksploataciji mineralnih sirovina	Decembar 2020.	Ne
Pravilnik o izmenama i dopunama Pravilnika o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima	Decembar 2020.	Ne

Vlada Republike Srbije, odnosno Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, u 2020. godini još uvek nisu usvojili planirane propise u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu koji su od velikog značaja za usklađivanje sa pravom EU. Naime, kako se navodi u Planu rada Vlade za 2020. godinu, Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri eksploataciji mineralnih sirovina dubinskim bušotinama planirano je usklađivanje sa Direktivom broj 92/91/EEZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimu-

45 Napomena: izvor informacija o ispunjenosti obaveze je internet prezentacija Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja.

mu zahteva za poboljšanje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih na vađenju mineralnih sirovina u dubinskim bušotinama. Dalje, Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o bezbednosti i zdravlju na radu na privremenim ili pokretnim gradilištima predviđeno je usklađivanje sa Direktivom Saveta broj 92/57/EEZ o primeni minimuma zahteva za bezbednost i zdravlje na radu zaposlenih na privremenim ili pokretnim gradilištima. Takođe, Uredbom o izmenama i dopunama Uredbe o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri podzemnoj i površinskoj eksploataciji mineralnih sirovina predviđa se potpuno usklađivanje sa Direktivom broj 92/104/EEZ Evropskog parlamenta i Saveta o minimumu zahteva za poboljšanje bezbednosti i zdravlja na radu zaposlenih na površinskim i dubinskim kopovima industrije minerala.

S druge strane, za vreme trajanja vanrednog stanja Vlada Republike Srbije i Ministarstvo za rad, zapošljavanje i boračka pitanja usvojili su nekoliko akata od značaja za uređenje oblasti bezbednosti i zdravlja na radu. Najznačajnija među njima je Uredba o organizovanju rada poslodavaca za vreme vanrednog stanja kojom je, između ostalog, propisano da je poslodavac dužan da omogući zaposlenima obavljanje poslova van prostorija poslodavca na kojima je moguće organizovati takav rad u skladu sa opštim aktom poslodavca i ugovorom o radu i da za zaposlene i radno angažovana lica koja su u neposrednom kontaktu sa strankama ili koja dele prostor sa više lica obezbedi dovoljne količine zaštitne opreme⁴⁶. Nakon ukidanja vanrednog stanja Vlada je donela Uredbu o merama za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti COVID-19⁴⁷ kojom su propisane mere za zaštitu zaposlenih, ali i njihove obaveze, kao što su: obavezna upotreba zaštitnih sredstava, organizovanje procesa rada koji obezbeđuje ograničen broj lica u prostoru, održavanje fizičke distance od najmanje dva metra, itd. Takođe, Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja donelo je Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad za sprečavanje pojave i širenja epidemije zarazne bolesti koji se primenjuje na svim radnim mestima izuzev rada na terenu i rada od kuće⁴⁸. Ovim propisom se utvrđuje, između ostalog, obaveza poslodavca da za sva radna mesta u radnoj okolini donese plan primene mera za sprečavanje pojave i širenja epidemije zarazne bolesti koji je sastavni deo akta o proceni rizika. Takođe, propisane su preventivne mere i aktivnosti za sprečavanje pojave epidemije zaraznih bolesti čiju primenu je poslodavac dužan da obezbedi, kao i obaveze

46 Vlada Republike Srbije, Uredba o organizovanju rada poslodavaca za vreme vanrednog stanja, „Službeni glasnik RS“ broj 31/2020.

47 „Sl. glasnik RS“, br. 66/2020, 93/2020, 94/2020, 100/2020, 109/2020, 111/2020, 120/2020, 122/2020 i 126/2020.

48 Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad za sprečavanje pojave i širenja epidemije zarazne bolesti, „Službeni glasnik RS“ broj 94/2020, čl. 2.

zaposlenih. Na kraju, dopunjen je Pravilnik o Preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima kojim je kao biološka štetnost prepoznat „koronavirus 2 povezan s teškim akutnim respiratornim sindromom (SARS-CoV-2)⁴⁹.

2.4. Ocene i preporuke

Na osnovu stanja opisanog u prethodnim odeljcima – a prema kriterijumima koji obuhvataju: (1) ocenu stanja i izazova od strane međunarodnih organizacija i civilnog društva, (2) kapacitet i način rada nadležnih institucija, (3) inkluzivnost i kvalitet javne rasprave o nacrtima propisa i (4) kvalitet predloženih i usvojenih propisa i njihov uticaj na radna prava – ovim izveštajem dajemo sledeće pojedinačne ocene, u rasponu od 1-5 (gde je 1 najmanja, a 5 najveća ocena), kao i prosečnu ocenu za poglavlje „Bezbednost i zdravlje na radu“ u 2020. godini:

• Stanje i izazovi:	1
• Institucionalni okvir:	3
• Zakonodavni i strateški okvir:	2
• Prosečna ocena za poglavlje „Bezbednost i zdravlje na radu“:	2

Navedeno znači da se stanje pogoršalo u odnosu na prošlu godinu kada je reč o podoblasti „Stanje i izazovi“ (pad sa ocene 2 u 2019. na 1 u 2020), odnosno popravilo u pogledu podoblasti „Zakonodavni i strateški okvir“ (rast sa ocene 1 u 2019. na 2 u 2020). To znači da je ukupna ocena za oblast bezbednosti i zdravlja na radu ostala ista kao i u prošloj godini. U skladu sa navedenim, preporuke Izveštaja za poglavlje „Bezbednost i zdravlje na radu“ koje upućujemo donosiocima odluka – Vladi Republike Srbije, Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja – su sledeće:

- Hitno usvojiti podzakonske propise utvrđene Planom rada Vlade za 2020. godinu;
- Hitno povećati broj inspektora rada i broj inspeksijskih nadzora u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu;

49 Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima, „Sl. glasnik RS“, br. 96/2010 i 115/2020, Prilog 3. Klasifikacija bioloških štetnosti.

POTREBNO JE HITNO
POVEĆATI BROJ
INSPEKTORA RADA I
BROJ INSPEKCIJSKIH
NADZORA U OBLASTI
BEZBEDNOSTI I
ZDRAVLJA NA RADU

- Obezbediti neophodne količine zaštitne opreme tokom trajanja epidemije zarazne bolesti COVID-19 kako bi svi poslodavci u javnom i privatnom sektoru mogli da obezbede bezbedan i zdrav rad svojim zaposlenima, radno angažovanim licima i drugim licima u njihovim prostorijama;
- Pristupiti izmenama i dopunama Zakona o bezbednosti i zdravlju na radu u cilju propisivanja potrebnih standarda u novom kontekstu epidemije COVID-19, u bliskoj saradnji sa reprezentativnim sindikatima;
- Pristupiti dopuni Pravilnika o klasifikaciji profesionalnih bolesti kako bi zarazna bolest COVID-19 bila uvrštena na spisak profesionalnih bolesti;
- Dostavljati na mišljenje nacрте propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu, blagovremeno i bez izuzetka, Socijalno-ekonomskom savetu;
- Organizovati javnu raspravu o svim nacртima zakona koji se tiču bezbednosti i zdravlja na radu, bez izuzetka;
- Sprovoditi ex-ante i ex-post analize efekata propisa u oblasti bezbednosti i zdravlja na radu u skladu sa Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije i Poslovníkom Vlade;
- Popunjavati Izjavu o usklađenosti i Tabelu usklađenosti propisa sa pravom EU, tamo gde je u Izjavi navedeno da se propis usklađuje sa pravom EU;
- Staviti na uvid javnosti sve priloge uz nacрте propisa, prema Poslovníku Vlade: Izjavu o usklađenosti, Tabelu usklađenosti propisa sa pravom EU, analizu efekata propisa i program javne rasprave, sa naznačenim članovima radne grupe za izradu propisa;
- Dostavljati na mišljenje nacрте propisa, zajedno sa analizom efekata propisa i tabelama usklađenosti propisa sa pravom EU nadležnim međunarodnim institucijama i organizacijama – Evropskoj uniji (uključujući i Evropsku agenciju za bezbednost i zdravlje na radu), Međunarodnoj organizaciji rada, Savetu Evrope, Nacionalnom konventu o EU i drugim organizacijama;
- Objavljivati na vidnom mestu na internet prezentaciji predlagača propisa izveštaj sa javne rasprave o nacrtu propisa, u roku od 15 dana od završetka javne rasprave o nacrtu propisa, kako je propisano Poslovníkom Vlade;
- Povećati stručne kapacitete Uprave za bezbednost i zdravlje na radu, zapošljavanjem novih stručnih radnika i pružanjem tehničke podrške iz budžeta i donatorskih sredstava;
- Intenzivirati napore na uspostavljanju tehničkih preduslova za uvođenje elektronskog registra povreda na radu.

3. Socijalni dijalog

3.1. Stanje i izazovi

Prema Izveštaju Evropske komisije za Srbiju za 2020. godinu, kao i prošle godine, ocenjeno je da je socijalni dijalog i dalje slab, a posebno kada je reč o uključivanju socijalnih partnera u razvoj javnih politika koje su relevantne za njih⁵⁰. Ponovljena je preporuka o potrebi usklađivanja pravnog okvira i jačanja kapaciteta socijalnih partnera u cilju podsticanja korišćenja kolektivnog pregovaranja. Takođe, ocenjeno je da se kolektivni ugovori retko zaključuju u privatnom sektoru, da nije bilo napretka u pogledu tripartitnog dijaloga i da je Vlada ponovo odlučila o povećanju minimalne cene rada zbog izostanka konsenzusa u okviru Socijalno-ekonomskog saveta.

Ni u 2020. godine Socijalno-ekonomski savet nije uspeo da postigne konsenzus oko visine minimalne cene rada po radnom času bez poreza i doprinosa za 2020. godinu. Nakon toga, Vlada je donela odluku o povećanju minimalne cene rada za 6,6 odsto, sa 30.022 na 32.126 dinara⁵¹, iako su sindikati tražili da minimalna zarada dostigne nivo minimalne potrošačke korpe od 37.500 dinara, u skladu sa dogovorom postignutim prošle godine u okviru Socijalno-ekonomskog saveta⁵². Kako je najavio ministar finansija, Siniša Mali, predviđeno je povećanje zarada zaposlenih u javnom sektoru u 2021. godini⁵³.

U 2020. godini u javnom sektoru je zaključen samo jedan novi posebni kolektivni ugovor – Poseban kolektivni ugovor za zaposlene u ustanovama predškolskog vaspitanja i obrazovanja čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave, i to za teritoriju Grada Beograda⁵⁴. Pored ovog, na snazi je bilo još 20 ugovora:

50 Commission Staff Working Document – Serbia 2020 Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 2020 Communication on EU Enlargement Policy, str. 95.

51 „Minimalna cena rada za 2021. iznosiće 32.126 dinara“, <https://www.minrzs.gov.rs/sr/aktuelnosti/vesti/minimalna-cena-rada-za-2021-iznosice-32126-dinara>

52 „Sindikati: Minimalac ne ispod 34.000“, <https://www.danas.rs/ekonomija/sindikati-minimalac-ne-ispod-34-000/>

53 „Siniša Mali najavio povećanje plata u javnom sektoru“, <https://www.rts.rs/page/stories/ci/story/5/ekonomija/4114688/sinisa-mali-povecanje-plate-javni-sektor.html>

54 „Kolektivno pregovaranje u Srbiji“, <http://www.socijalnoekonomskisavet.rs/cir/kolektivno%20pregovaranje/kolektivnopregovaranje.pdf>

- 1) Poseban kolektivni ugovor za Elektroprivredu Srbije (sa rokom važnja do 7. februara 2021),
- 2) Poseban kolektivni ugovor za zaposlene u osnovnim i srednjim školama i domovima učenika (do 5. marta 2022),
- 3) Poseban kolektivni ugovor za policijske službenike (do 31. avgusta 2022),
- 4) Poseban kolektivni ugovor za javna preduzeća u komunalnoj delatnosti na teritoriji Republike Srbije (do 26. marta 2021),
- 5) Poseban kolektivni ugovor za javna i javno komunalna preduzeća grada Pančeva (do 26. juna 2021),
- 6) Poseban kolektivni ugovor za javna preduzeća u komunalnoj delatnosti grada Požarevca (do 16. jula 2021),
- 7) Poseban kolektivni ugovor za predškolske ustanove čiji je osnivač Grad Beograd (do 11. juna 2022),
- 8) Poseban kolektivni ugovor za javna komunalna preduzeća i druga javna preduzeća Grada Novog Sada (do 3. avgusta 2022),
- 9) Poseban kolektivni ugovor za javna preduzeća u komunalnoj i stambenoj delatnosti grada Beograda (do 30. avgusta 2021),
- 10) Poseban kolektivni ugovor za javna i javna komunalna preduzeća čiji je osnivač Grad Niš (do 6. juna 2022),
- 11) Poseban kolektivni ugovor za delatnost poljoprivrede, prehrambene, duvanske industrije i vodoprivrede Srbije (do 17. septembra 2019),
- 12) Poseban kolektivni ugovor za radno angažovanje estradno-muzičkih umetnika i izvođača u ugostiteljstvu (do 22. februara 2021),
- 13) Poseban kolektivni ugovor za ustanove kulture čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave (do 1. januara 2021),
- 14) Poseban kolektivni ugovor za zaposlene u ustanovama studentskog standarda čiji je osnivač Republika Srbija (do 12. januara 2023),
- 15) Poseban kolektivni ugovor za socijalnu zaštitu u Republici Srbiji (do 19. aprila 2022),
- 16) Poseban kolektivni ugovor za visoko obrazovanje (do 14. decembra 2022),
- 17) Poseban kolektivni ugovor za zdravstvene ustanove čiji je osnivač Republika Srbija, autonomna pokrajina i jedinica lokalne samouprave (do 8. januara 2023),
- 18) Poseban kolektivni ugovor za zaposlene u jedinicama lokalne samouprave (do 31. maja 2022),
- 19) Poseban kolektivni ugovor za državne organe (do 31. maja 2022),

20) Poseban kolektivni ugovor za delatnost putne privrede Republike Srbije (do 3. marta 2021)⁵⁵.

Zbog posledica epidemije COVID-19 dopunjeno je deset posebnih kolektivnih ugovora, u skladu sa zaključkom Vlade kojim je poslodavcima preporučeno da obezbede pravo na naknadu zarade u visini od 100 odsto za zaposlene koji su privremeno sprečeni za rad zbog zaraze korona virusom, odnosno zbog naložene izolacije ili samoizolacije⁵⁶. Kada je reč o kolektivnom pregovaranju u privatnom sektoru, u junu 2020. godine Unija poslodavaca Srbije i Samostalni sindikat hemije i nemetala Srbije zaključili su Poseban kolektivni ugovor za hemiju i nemetale Srbije⁵⁷.

Prema podacima Inspektorata za rad iz Izveštaja za 2019. godinu, kao i u 2018. godini, osnovni razlozi štrajka prošle godine bili su ekonomsko-socijalne prirode, a najčešći osnovni zahtev štrajkača bila je isplata neisplaćenih zarada⁵⁸. U 2020. godini zabeleženo je nekoliko štrajkova usled loših uslova rada tokom epidemije COVID-19, poput štrajka u fabrici južnokorejskog preduzeća „Jura“ u Rači kojom prilikom je priveden predstavnik sindikata⁵⁹. Veliku pažnju javnosti privukao je i štrajk glađu radnika iz Indije u Kraljevu zbog neisplaćenih zarada od strane poslodavca kompanije „GP Nikolić“⁶⁰.

3.2. Institucionalni okvir

U pogledu institucionalnog okvira nije bilo promena u strukturi organa i tela.

Prema izveštaju Republičke agencije za mirno rešavanje radnih sporova, pred tim telom je u 2019. godini rešavano čak 39 kolektivnih radnih sporova i 2.261 individualni radni spor, što je najveći broj kolektivnih

55 Socijalno-ekonomski savet Republike Srbije, „Kolektivno pregovaranje u Srbiji“, jun 2018., <http://www.socijalnoekonomskisavet.rs/cir/kolektivno%20pregovaranje/kolektivnopregovaranje.pdf>.

56 „Đorđević: Zbog posledica koronavirusa dopunjeno 10 posebnih kolektivnih ugovora“, <http://rs.n1info.com/Biznis/a657741/Djordjevic-Zbog-posledica-koronavirusa-dopunjeno-10-posebnih-kolektivnih-ugovora.html>

57 „Zaključen Kolektivni ugovor za hemiju i nemetale“, <https://www.poslodavci.rs/zaključen-kolektivni-ugovor-za-hemiju-i-nemetale/>

58 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Izveštaj o radu Inspektorata za rad za 2019. godinu, str. 13.

59 „Radniku Jure iz Rače određeno zadržavanje do 48 sati“, <http://rs.n1info.com/Vesti/a587351/Radnik-Jure-u-Raci-priveden-je-neposredno-pre-davanja-izjave-N1.html>

60 „Radnici iz Indije i Srbija: Jeftina radna snaga za koju ne važe svi srpski zakoni o radu i zapošljavanju stranaca, smatraju stručnjaci“, <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-51401999>

sporova od osnivanja agencije, a najveći broj individualnih sporova od 2007. godine⁶¹. U agenciji je sistematizovano devet radnih mesta i sva su popunjena⁶².

U radu Socijalno-ekonomskog saveta (SES) nastavili su da učestvuju predstavnici Unije poslodavaca Srbije, Saveza samostalnih sindikata Srbije i Ujedinjenih granskih sindikata „Nezavisnost“. Za predsedavajućeg Saveta u aprilu 2020. godine izabran je Zoran Stojilković, predsednik UGS „Nezavisnost“. U 2020. godini održano je pet redovnih sednica SES (dve manje u odnosu na prošlu godinu) i jedna vanredna. Međutim, mere Vlade tokom trajanja vanrednog stanja proglašenog zbog epidemije COVID-19 nisu razmatrane na sednicama SES, niti su reprezentativni sindikati na drugi način konsultovani o njima pre njihovog usvajanja.

U Zajedničkoj deklaraciji usvojenoj na desetom sastanku Zajedničkog konsultativnog odbora civilnog društva EU-Srbija, održanom u martu 2020. u Briselu, podvučena je potreba da socijalni partneri budu uključeni u proces pripreme zakona u ranoj fazi i upućen je zahtev da predlozi zakona koji se upućuju Narodnoj skupštini budu praćeni preporukama i mišljenjem SES⁶³.

U 2020. godini i dalje je bio registrovan 21 lokalni socijalno-ekonomski savet, kao i prošle godine⁶⁴.

3.3. Zakonski i strateški okvir

Zaključno sa 20. novembrom 2020. godine, nije utvrđen nijedan predlog zakona u oblasti socijalnog dijaloga planiran za 2020. godinu, prema Planu rada Vlade za 2020. godinu, i to Predlog zakona o štrajku i Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o Socijalno-ekonomskom savetu (tabela 3).

61 Republička agencija za mirno rešavanje radnih sporova, Informator o radu, 2020., str. 28.

62 Ibid., str. 5. i 35.

63 EU-Serbia Civil Society Joint Consultative Committee, Joint declaration – 10th meeting of the EU-Serbia Joint Consultative Committee (JCC), https://www.eesc.europa.eu/sites/default/files/files/draft_joint_declaration_10th_eu-serbia_jcc_3003_final_0.docx, str. 9.

64 Socijalno-ekonomski savet Republike Srbije, Spisak lokalnih socijalno-ekonomskih saveta, <http://www.socijalnoekonomskisavet.rs/cir/lokalni%20ses/spisak%20lokalnih%20ses.htm>

Tabela 3: Pregled planiranih i utvrđenih predloga zakona i planiranih i usvojenih akata za 2020.

Naziv propisa	Rok	Da li je obaveza ispunjena ⁶⁵
Predlog zakona o štrajku	Januar 2020.	Ne
Predlog zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalno-ekonomskom savetu	Decembar 2020.	Ne

Kako se navodi u Planu rada Vlade za 2020. godinu, Zakonom o štrajku biće definisani „zabrana štrajka i ograničenje prava na štrajk u delatnostima od opšteg interesa i način utvrđivanja minimuma procesa rada“⁶⁶. Međutim, iako je javna rasprava o nacrtu ovog zakona održana još 2018. godine, nadležno ministarstvo još uvek nije učinilo dostupnim javnosti materijale sa javne rasprave, uključujući i ažuriranu verziju nacрта zakona i nalaze sprovedene analize efekata, i to objavljivanjem na svojoj internet prezentaciji u skladu sa zakonskim obavezama⁶⁷. Kada je reč o Predlogu zakona o izmenama i dopunama Zakona o socijalno-ekonomskom savetu, u Planu rada navodi se da će se njime urediti „osnivanje, registracija, delokrug i način rada, finansiranje i druga pitanja značajna za rad socijalno-ekonomskog saveta“⁶⁸. Međutim, iz ovog obrazloženja ne može se saznati to kakve izmene će biti predložene jer je ova materija već uređena Zakonom o socijalno-ekonomskom savetu, u skladu sa članom 1: „Ovim zakonom se uređuju osnivanje, registracija, delokrug i način rada, finansiranje i druga pitanja značajna za rad socijalno-ekonomskog saveta“⁶⁹. Pored toga, usvajanje ovog propisa odlaže se već nekoliko godina.

JAVNA RASPRAVA O
NACRTU ZAKONA O
ŠTRAJKU ODRŽANA JE
JOŠ 2018. GODINE ALI
NJEVOVA AŽURIRANA
VERZIJA JOŠ NIJE
OBJAVLJENA, NITI SU
PREDUZETI KORACI
KA NJEGOVOM
USVAJANJU OD
STRANE VLADE

65 Napomena: izvor informacija o ispunjenosti obaveze su internet prezentacije Ministarstva za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja i Narodne skupštine Republike Srbije.

66 Vlada Republike Srbije, Plan rada Vlade za 2020. godinu, str. 719.

67 Zakon o planskom sistemu Republike Srbije, „Službeni glasnik RS“ broj 30/2018, čl. 33 stav 3.

68 Plan rada Vlade za 2020. godinu, str. 721.

69 Zakon o socijalno-ekonomskom savetu, „Službeni glasnik RS“ broj 125/2004.

3.4. Ocene i preporuke

Na osnovu stanja opisanog u prethodnim odeljcima – a prema kriterijumima koji obuhvataju: (1) ocenu stanja i izazova od strane međunarodnih organizacija i civilnog društva, (2) kapacitet i način rada nadležnih institucija, (3) inkluzivnost i kvalitet javne rasprave o nacrtima propisa i (4) kvalitet predloženih i usvojenih propisa i njihov uticaj na radna prava – ovim izveštajem dajemo sledeće pojedinačne ocene, u rasponu od 1-5 (gde je 1 najmanja, a 5 najveća ocena), kao i prosečnu ocenu za poglavlje „Socijalni dijalog“ u 2020. godini:

• Stanje i izazovi:	2
• Institucionalni okvir:	3
• Zakonodavni i strateški okvir:	1
• Prosečna ocena za poglavlje „Socijalni dijalog“:	2

Navedeno znači da je stanje ostalo na istom nivou u odnosu na prošlu godinu. U skladu sa navedenim, preporuke Izveštaja za poglavlje „Socijalni dijalog“ koje upućujemo donosiocima odluka – Vladi Republike Srbije, Ministarstvu za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, kao i Narodnoj skupštini – a koje u velikom broju prenosimo iz prošlogodišnjeg izveštaja, uz dodatak novih preporuka koje su proizašle iz konteksta epidemije, su sledeće:

- Hitno i bez odlaganja privesti kraju pripremu nacrtu i utvrđivanje predloga zakona utvrđenih Planom rada Vlade za 2020. godinu – Zakona o štrajku i Zakona o Socijalno-ekonomskom savetu;
- Obustaviti primenu bilo kakvih represivnih mera prema zaposlenima koji štrajkuju u skladu sa zakonom, a naročito zbog nepoštovanja standarda bezbednosti i zdravlja na radnom mestu od strane poslodavca i ispitati sve slučajeve prekoračenja ovlašćenja u postupanju od strane nadležnih organa;
- U saradnji sa reprezentativnim sindikatima i poslodavcima izvršiti analizu mera Vlade donetih u kontekstu epidemije COVID-19 u pogledu njihovog uticaja na stanje radnih prava i socijalnog dijaloga;
- Dostavljati Socijalno-ekonomskom savetu na mišljenje nacрте propisa i javnih politika, a posebno onih usmerenih na upravljanje društvenom i ekonomskom krizom izazvanom epidemijom COVID-19, blagovremeno i bez izuzetka;

- Dostavljati Narodnoj skupštini mišljenje Socijalno-ekonomskog save- ta na predloge zakona, u skladu sa preporukom Zajedničkog konsulta- tivnog odbora civilnog društva EU-Srbija;
- Uključiti sindikate u aktivno praćenje primene Akcionog plana za Po- glavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje i u izradu novog Progra- ma reformi politike zapošljavanja i socijalne politike;
- Organizovati javnu raspravu o svim nacrtima zakona koji se tiču soci- jalnog dijaloga, bez izuzetka, i prestati sa usvajanjem predloga zakona u ovoj oblasti po hitnom postupku;
- Sprovesti nezavisnu analizu u okviru Socijalno-ekonomskog saveta o broju zaposlenih koji primaju minimalnu zaradu, razlozima za to i utvrđivanju visine nove minimalne cene rada koja bi garantovala do- stojanstven rad i život za zaposlene i njihove porodice;
- Intenzivirati napore na razvoju kapaciteta socijalnih partnera u cilju razvoja bilateralnog socijalnog dijaloga, a naročito potpisivanja posebnih kolektivnih ugovora u privatnom sektoru;
- Aktivno uključiti socijalne partnere i nevladine organizacije u prime- nu i praćenje primene novog Programa dostojanstvenog rada za peri- od od 2019. do 2022. godine;
- Sprovoditi ex-ante i ex-post analize efekata propisa u oblasti socijalnog dijaloga u skladu sa Zakonom o planskom sistemu Republike Srbije i Poslovníkom Vlade;
- Popunjavati Izjavu o usklađenosti i Tabelu usklađenosti propisa sa pravom EU, tamo gde je u Izjavi navedeno da se propis usklađuje sa pravom EU;
- Dostavljati na mišljenje nacрте propisa, zajedno sa analizom efekata propisa i tabelama usklađenosti propisa sa pravom EU nadležnim me- đunarodnim institucijama i organizacijama – Evropskoj uniji, Među- narodnoj organizaciji rada, Savetu Evrope, Nacionalnom konventu o EU i drugim organizacijama;
- Objavljivati na vidnom mestu na internet prezentaciji predlagača pro- pisa izveštaj sa javne rasprave o nacrtu propisa, u roku od 15 dana od završetka javne rasprave o nacrtu propisa, kako je propisano Poslovníkom Vlade.

Bibliografija

- 1 Bradaš S., Reljanović M., Sekulović I., *Uticaj epidemije COVID-19 na položaj i prava radnica i radnika u Srbiji*, Fondacija Centar za demokratiju i Kancelarija za ljudska prava Ujedinjenih nacija, Beograd 2020.
- 2 Commission Staff Working Document – Serbia 2020 Report Accompanying the Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: 2020 Communication on EU Enlargement Policy.
- 3 Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: An Economic and Investment Plan for the Western Balkans.
- 4 EU-Serbia Civil Society Joint Consultative Committee, *Joint declaration – 10th meeting of the EU-Serbia Joint Consultative Committee (JCC)*.
- 5 European Agency for Safety and Health at Work, *Third European Survey of Enterprises on New and Emerging Risks (ESENER 3)*.
- 6 International Trade Union Confederation, *2020 ITUC Global Rights Index: The World's Worst Countries for Workers*.
- 7 International Labour Organization, *COVID-19 and the World of Work: Rapid Assessment of the Employment Impacts and Policy Responses – Serbia*, 2020.
- 8 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, *Izveštaj o radu Inspektorata za rad za 2019. godinu*.
- 9 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, Uprava za bezbednost i zdravlje na radu, *Izveštaj o radu za 2019. godinu*.
- 10 Ministarstvo za rad, zapošljavanje, boračka i socijalna pitanja, *Plan inspeksijskog nadzora Inspektorata za rad za 2020. godinu*.
- 11 Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad za sprečavanje pojave i širenja epidemije zarazne bolesti, „Službeni glasnik RS“ broj 94/2020.
- 12 Pravilnik o preventivnim merama za bezbedan i zdrav rad pri izlaganju biološkim štetnostima, „Sl. glasnik RS“, br. 96/2010 i 115/2020.
- 13 Republička agencija za mirno rešavanje radnih sporova, *Informator o radu*, 2020.

- 14 Savet stranih investitora, *Bela knjiga – predlozi za poboljšanje poslovnog okruženja u Srbiji*, 2020.
- 15 Sekulović I., „Pandemija COVID-19 i radna prava u Srbiji“, Fondacija Centar za demokratiju, Beograd 2020.
- 16 Sekulović I., „Analiza Akcionog plana za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje“, Fondacija Centar za demokratiju, septembar 2020.
- 17 Vlada Republike Srbije, *Nacionalni program za usvajanje pravnih tekovina Evropske unije*.
- 18 Vlada Republike Srbije, *Plan rada Vlade za 2020. godinu*, januar 2020.
- 19 Vlada Republike Srbije, Akcioni plan za Poglavlje 19 – Socijalna politika i zapošljavanje, maj 2020.
- 20 Vlada Republike Srbije, Uredba o organizovanju rada poslodavaca za vreme vanrednog stanja, „Službeni glasnik RS“ broj 31/2020.
- 21 Vlada Republike Srbije, Uredba o merama za sprečavanje i suzbijanje zarazne bolesti COVID-19, „Sl. glasnik RS“, br. 66/2020, 93/2020, 94/2020, 100/2020, 109/2020, 111/2020, 120/2020, 122/2020 i 126/2020.
- 22 Zakon o socijalno-ekonomskom savetu, „Službeni glasnik RS“ broj 125/2004.
- 23 Zakon o planskom sistemu Republike Srbije, „Službeni glasnik RS“ broj 30/2018.

RADNA PRAVA SU NAŠA PRAVA

www.centaronline.org

fondacija centar za demokratiju

CentarOnline

CentarOnline

FCD
FONDACIJA
CENTAR ZA
DEMOKRATIJU

Шведска
Sverige

RADNA PRAVA SU NAŠA PRAVA

CRVENI ALARM ZA RADNA PRAVA

Beograd, decembar 2020.